

Film “Een nieuw verhaal voor de Aarde” van David Andreae, nov. 2012: samenvatting & boekenlijst

De uitdaging: we vernietigen de Aarde

Onze aarde is een schitterende planeet. Maar de aarde is overbelast. De gezamenlijke voetafdruk van de mens is te groot. De oerwouden en de oceanen lijden eronder. Het klimaat verandert. Een duurzame samenleving moet onze doelstelling zijn. Niet alleen voor ons, maar ook voor toekomstige generaties. Er is vooruitgang met duurzaamheid, maar het gaat te traag.

Waarom gaat het zo traag? Ontbreken kennis en technologie voor schone energie? Nee, zeggen de experts, de oplossingen zijn er. Deugt onze moraliteit dan niet? Kan de toekomst van de natuur ons niet veel schelen, en ook de toekomst van onze kleinkinderen? Of zijn we te lui of te wanhopig om iets te ondernemen? Hier zit wel een deel van het probleem, maar niet de werkelijke oorzaak. Die ligt nog dieper in ons bewustzijn en in ons gevoel. Als we daar iets aan kunnen veranderen, zal de motivatie van binnenuit komen, en dan is geen moreel gepieker meer nodig.

Het gaat om uiterlijk en innerlijk. We hebben veel oplossingen nodig, zoals windmolens en ecologische landbouw. Noem dat de uiterlijke duurzaamheid. Maar de groei van ons bewustzijn is even hard nodig. Groei op een diepere laag in onszelf. Deze groei zou de praktische oplossingen enorm versnellen.

Wat moet groeien? Veel denkers noemen het een nieuw wereldbeeld, een heel andere houding en een ander gevoel ten opzichte van de natuur. Eén zo'n denker was cultuurhistoricus Thomas Berry (1914-2009, VS). Hij zei dat de mens al eeuwenlang geen eenheid meer vormt met de aarde. We zijn er van losgeraakt. Willen we de vernietiging ervan stopzetten, dan moeten we onszelf opnieuw als een deel van de natuur gaan voelen.

Waarom doen we dit?

De eerste volkeren beschouwden de wereld als één groot geheel. Men zorgde er goed voor. Er waren goden en godinnen die verweven waren met de natuur. Maar enige duizenden jaren geleden, in de christelijke traditie, veranderde dat. Alles wat als goddelijk werd ervaren werd onder één noemer geplaatst: één God, die ergens boven de mens verbleef. Het heilige werd uit de fysieke omgeving gehaald. De dankbaarheid en respect voor de natuur werden minder. Tegelijkertijd werd in de meeste religies de mens voornamelijk gezien als geestelijk. Het stoffelijk was minder belangrijk.

Ook door filosofen zoals Descartes en Bacon werd de wereld ontdaan van waarden. En de wetenschap hielp er aan mee: Newton en zijn tijdgenoten hadden een mechanistisch wereldbeeld: het universum was niets anders dan één groot uurwerk. Daarnaast zijn er denkers geweest die wel de natuur en mens als één geheel zagen, zoals St. Franciscus, Spinoza, Goethe, Teilhard de Chardin. De moderne tijd heeft enorme vooruitgang gebracht in welvaart, cultuur en mensenrechten. Maar vooral in de laatste twee eeuwen is de nadruk komen te liggen op materiële groei, en dat heeft de Aarde geen goed gedaan.

Het Nieuwe Verhaal

Thomas Berry ziet de noodzaak voor een Nieuw Verhaal. Het begint met een grotere context en perspectief. Dat wij veel meer bewust moeten gaan voelen wat onze plaats is in de evolutie van het universum. Voor het eerst heeft de mens invloed op de richting van de evolutie. Het gaat nu om co-creatie en co-evolutie.

Het is de moderne wetenschap die het meest bijdraagt aan het nieuw holistische wereldbeeld. Over de complexiteit en wonder van het universum wordt er steeds meer uit de doeken gedaan, en dit onderzoek zal nooit ten einde komen. Met deze inzichten begint zich een raamwerk af te tekenen, waarbinnen de mens en de Aarde zich samen kunnen ontwikkelen als één gemeenschap. Het oude *dingdenken*, waarbinnen de wereld gezien wordt als een verzameling losstaande objecten, maakt plaats voor een wereldbeeld van netwerken en velden. Prof. dr. Koo van der Wal, emeritus hoogleraar filosofie, komt aan het woord in de film.

De drijfveren van het universum

Berry geeft een eenvoudig handvat voor het Nieuwe Verhaal. Hij heeft drie basisprincipes geïdentificeerd, de diepe oerbeginselen van het universum.

1. Diversiteit: de oeruitdrukking van de kosmos. Het universum is geordend door diversiteit. Vanaf de Big Bang, is er steeds meer variatie gekomen.
2. Innerlijkheid, subjectiviteit, heelheid. Alle levende wezens hebben een innerlijkheid, een organisatie om te kunnen functioneren. Alle wezens hebben een karakter, een eigen stem die gehoord wil worden. Ze zijn geen objecten, maar allemaal subjecten.
3. Gemeenschap: het universum is georganiseerd als een gemeenschap. De sterrenstelsels zijn aan elkaar gerelateerd, mensen zijn afhankelijk van elkaar en van de andere levensvormen. De moderne wetenschap ziet levende wezens als systemen, en in deze visie is er overlap tussen de eigenschappen van de mens en die van andere wezens. Wij zijn neven en nichten van de natuur.

Berry poneert dat de evolutie in de laatste fase van het Cenozoisch tijdperk staat. Het Cenozoïcum begon 65 miljoen jaren geleden nadat de dinosaurussen vernietigd waren. Thomas Berry ziet nu de overgang naar een tijdperk dat hij het *Ecozoïcum* noemt, gebaseerd op ecologische principes. Het doel is niet minder dan de mens opnieuw uitvinden vanuit de perspectief van de evolutie.

Vier wijsheden

Thomas Berry spreekt van 4 bronnen van wijsheid die moeten samenwerken.

1. De wijsheid van de eerste volkeren: In Europa zijn we ons hier niet zo van bewust. Maar in de VS bijvoorbeeld zijn de Indianen een bron van inspiratie. We kunnen leren van hun intimiteit met de natuurlijke wereld, en hun deelname met de Aarde.
2. De wijsheid van vrouwen: De vrouwelijke wijsheid is die van overgave, van het lichaam, van creativiteit en van intuïtie. Het gaat hier ook over de eigenschappen de zorgzame moeder.

3. De wijsheid van de spirituele tradities: Voor Thomas Berry is het nu tijd voor een nieuwe spiritualiteit. Religie is te beperkt: het gaat voornamelijk over de mens: zijn eigen bestaan, zijn relatie met God en met de medemens. De nieuwe spiritualiteit moet zich uitbreiden tot de mens-en-natuur samen. Dit zegt ook de eco-theoloog SallyMcFague.

4. De wetenschap: Wetenschappers geven een diep inzicht in hoe het hele evolutionaire levensproces hier op Aarde functioneert. Ze zien de wereld als een systeem. In feite levert de wetenschap steeds meer bewijzen van de eenheid van mens en natuur die de spirituele tradities altijd gevoeld hebben.

Iedereen kan meedoen!

De opkomst van duurzaamheid is een teken van het Nieuw Verhaal. Ook het zoeken naar waarden in de economie, de zorgsector, het onderwijs. De Aarde moet steeds ons vertrekpunt zijn. Kan iedereen meedoen met wat Thomas Berry noemt "Het Grote Werk"? Ja, het is het niet alleen weggelegd voor intellectuelen. En gaan we de jonge generatie erbij betrekken? Bijvoorbeeld door ze in de natuur te brengen? Dat blijkt heel belangrijk te zijn voor hun emotionele ontwikkeling. Wij leveren allemaal een bijdrage door de keuzes die we dagelijks maken als consument, ouder, reiziger, vrijwilliger, etc. . En we kunnen nog meer bereiken door samenwerking met anderen. De snelle opmars van Transition Towns is een voorbeeld van samenwerking met lokale veerkracht als doel.

Duurzaam denken, doen Our common future 2011-2035	Jan Jonker (red.)	nl	Kluwer	978-90-13-09008-6	2011	14,95
Plan voor een duurzame en solidaire economie	John Huige Lou Keune	nl	Jan van Arkel	978-90-6224-514-7	2011	10,00
Nieuw vensters op de werkelijkheid: Contouren van een natuurfilosofie in ontwikkeling	K. van de Wal	nl	Klement, Zoetermeer	978-90-8687-0	2012	24,95
Leren van de natuur	Ken Webster	nl	Jan van Arkel	978-90-6224-495-9	2010	14,95
De verbinding	Lynne McTaggart	nl	AnkhHermes	978-90-202-04537	2011	27,90
Thomas Berry - profeet voor de aarde	M.van Doorn	nl	www.lulu.com boek of pdf	5-800038-8610780	2010	9,50
The Universe Story	Brian Swimme Thomas Berry	uk	Harper One	978-0-06-250835-5	1992	17,95
The music of life	D.Noble	uk	Oxford univ. Press	978-0-19-922836-2	2006	12,95
Thomas Berry, dreamer of the earth	Ervin Laszlo (red.)	uk	Inner traditions Rochester	978-1-59477-395-2	2011	15,95
Super, natural christians	S.McFague	uk	Fortress press	0-8006-3076-9	1997	24,95
Evening thoughts	Thomas Berry	uk	Sierra club books	1-57805-130-4	2006	19,95
The dream of the earth	Thomas Berry	uk	Sierra club books	978-1-57805-135-9	1988	15,95
The Great Work	Thomas Berry	uk	Three River Press	978-0-609-80499-5	1999	14,95
The sacred universe	Thomas Berry	uk	Columbia univ.press	978-0-231-14952-5	2009	22,95
Journey of the universe	Brian Swimme Mary Tucker	uk	Yale univ. Press	978-0-3000-17190-7	2011	26,95
DVD: Awakening Universe gebaseerd op The Universe Story van Swimme & Berry	Neal Rogin	uk	UK: www.pachamama.org Met NL titels: davidan@kpnmail.nl	-15 min. + 30 min. interviews met Brian Swimme	2007	
DVD: Journey of the universe	Swimme & Tucker	uk	www.journeyoftheuniverse.org	56 min.	2011	
DVD: Mother Nature	Enkelaar, Smit Reichert	uk (nl titels)	www.omslag.nl	29 min.	2007	
DVD: Een nieuw verhaal voor de Aarde	David Andreae	nl	davidan@kpnmail.nl www.boxtel.transitiontowns.nl/dvd	53 min.	2013	